

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1996 m. kovo mėn. 2 d. / March 2, 1996

Nr. 44(9)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kad jie būtų viena...

Vyskupo Pauliaus Baltakio pasveikinimo žodis, tartas ekumeninėse pamaldose 1996 m. sausio 21 d. St. Petersburg, Florida

Mieli broliai ir sesės Kristuje,

Naujojo St. Petersburg vyskupo šventimui suteikė man malonią progą vėl apsilankyti jūsų gražioje bendruomenėje. Nuoširdžiai dėkoju misijos kapelionui Tėvui Steponui už malonų pakvietimą sykiu su geriamu evangelikų reformatų kunigu dr. Eugenium Geruliu ir su jumis visais, mieli broliai ir sesės, atšvęsti Krikščionių Vienybės savaitę, meldžiant Dievui, kad Kristaus Paskutinės vakarienės malda kaip galima greičiau būtų įgyvendinta.

Nors jau 1916 metais popiežius Benediktas XV aprobavo ekumeninį sąjūdį ir specialiu dekretu įsakė per visą savaitę nuo sausio 18 iki 25 dienos ruošti specialias pamaldas, meldžiant krikščionių vienybės, tačiau iki Antrojo Vatikano susirinkimo šis ekumeninis sąjūdis nepajėgė pilnai išsiskleisti, buvo apribojama malda, susilaikant nuo broliško rankos paspaudimo vieni kitiems.

Antrasis Vatikano susirinkimas krikščionių vienybės atstatymo siekimą pabrėžė kaip vieną iš pagrindinių tikslų. Popiežius Jonas Paulius II savo naujausioje enciklikoje pažymi, kad, nepaisant patirtų apsvylimų, krikščionių vienybės kelyje yra labai daug pasiekta; krikščionys geriau suvokia, jog šis susiskaldymas yra priešingas Kristaus testamentui – Paskutinės vakarienės malda.

O dėl mūsų, lietuvių, nors iš prigimties esame dideli konservatoriai, šiame krikščionių vienybės kelyje esame padarę geroką

pažangą. Esame išleidę bendrą Naująjį Testamentą ir šiuo laiku yra baigiamas ruošti spausdinimui pilnas kun. Antano Rubšio išverstas Šventojo Rašto ekumeninis leidinys!

Ypatinga padėką norėčiau išreikšti geriamam evangelikų reformatų kunigui dr. Eugenium Geruliui. Jis yra vienas iš pagrindinių ekumenizmo puoselėtojų. Jis aktyviai dalyvavo Lietuvos Krikščionybės jubilėjaus renginiuose čia, Amerikoje, ir Romoje, nepailstamai skatina rengti ekumeninius simpoziumus ir pamaldas. Lygiai prieš 30 metų – 1966 metų sausio 23 dieną Gerulius namuose Čikagoje įvyko pirmasis lietuvių ekumeninio būrelio steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo iš katalikų kun. dr. Kęstutis Trimakas, dr. Arūnas ir Aušrelė Liulevičiai ir Valė Gerulienė, o iš evangelikų – kun. Povilas Dilys ir Eugenius Gerulis. Netrukus prisidėjo ir daug kitų asmenų.

Broliai, sesės, bendra Kristaus ir mūsų auka paprašykime Dievą, kad kiekvienas savo būdu galėtume prisidėti prie Kristaus Paskutinės vakarienės maldos įgyvendinimo: „Tėve, kad jie būtų viena, kaip mes esame viena: aš juose ir Tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog Tu esi mane siuntęs“ (Jn 17, 21-23).

Dabar, kad mūsų malda ir auka būtų Dievui maloni, apgailekime savo nuodėmes, ypač prasižengimus prieš artimo meilę, kurie taip trukdo krikščionių vienybės įgyvendinimą.

Ar galima tiesą išaldyti dogmose?

EUGENIUS GERULIS

Garbė Jėzui Kristui!

Melskimės: Mūsų mylimas Dieve Tėve! Palaimink, Viešpatie, mūsų bendrą ekumeninę pastangą. Apšviešk mūsų protus ir širdis, kad mūsų bendra veikla tarnautų Tavo Vardo garbei, Bažnyčios labui ir visos krikščionijos bendram, broliškam džiaugsmui. To mes nuolankiai Tavęs meldžiame per mūsų Viešpatį ir Brolių Jėzų Kristų. Amen.

Brangūs Broliai ir Sesės Kristuje,

Prieš kelis mėnesius Vengrijoje, Kecskest mieste, įvyko tarptautinė ekumeninė konferencija. Joje dalyvavo 180 delegatų iš 20 kraštų. Dalyvavo katalikai, stačiatikiai ir protestantai (Darbininkas Nr. 35, 1995.9.22).

Tarp konferencijos priimtų rezoliucijų, viena iš jų skelbia, kad mintijimo ir ištikinimų tvirtumas turtina Bažnyčią. Kad dvasiškai turtėjume, turime bendrauti ir vieni kitus geriau pažinti. Pažinimas suartina žmones ir Bažnyčias (1 Kor. 12:12-27). Lampadės multas – una lux! Už įvairumą pasisako ir pats Popiežius. Jis mums primena, kad įvairumas veda krikščionių į neapakytus dvasinius lobius, randamus Kristaus Evangelijoje (Jonas Paulius II, Žengiant per vilčius slenkstį, pp. 152-155).

Kunigas Vytautas Bagdanavičius, pabrėždamas įvairumo vertę, rašo: „Liuteronybės išskirtas individualaus krikščionio sąjūdis yra kūrėjas visos naujų amžių kultūros!“.

„O reformatai“, – toliau rašo kun. Bagdanavičius, „atstovaudami mistinio Kristaus kūno idėjai, giliosios ir realybės, kurią sudaro tikintinio ryšys su kitu“. Esą popiežius Pijus XII, pasinaudodamas reformatų patirtimi, 1943 metais parašė encikliką apie mistinį Kristaus kūną, kaip Bažnyčios sandėmės pagrindą.

Kun. Bagdanavičiaus nuomone, tiek liuteronų asmenų laisvės samprata, tiek reformatų solidarumo reikšmės samprata yra didžiai vertinga duoklė visai krikščionijai, todėl „katalikiškoji krikščionybė gali ir turi iš jų mokytis ir faktiškai jau yra daug pasimokiusi“ (Draugas, 1987.5.2).

Tad bent trumpai susipažinkime su sąjūdžiu, kuris suvedė mūsų laikų krikščionis brolystėn.

Sąjūdžio pradžia

Dvidešimtojo amžiaus pradžioje, kai caristinėje Rusijoje

* Evangelikų reformatų kunigo dr. Eugenius Gerulis pasakytas pamokslas katalikų bažnyčioje, St. Petersburg, Florida, šių metų sausio 21 dieną, šventiant Krikščionių Vienybės savaitę.

brendo revoliucijos pradžia būsiamajam ateistiškam komunizmui, tuo patiu metu Dievas pasirūpino, kad pasaulyje rastų sau dirvą būsimasis krikščionijos atgimimas – ekumenizmas.

Mūsų laikų ekumeninį sąjūdį laikome prasidėjusį nuo 1910 metų, kai du pasauliečiai protestantai – anglikonas J. H. Oldham ir metodistas R. J. Mott Edinburge, škotų kalvinistų sostinėje, sušaukė suvažiavimą.

Šis sąjūdis vystėsi keliomis panašiomis vagomis, kol nuo 1948 metų vadovaujantį vaidmenį įgavo Pasaulinė Bažnyčių taryba. Joje dabar randame bemaž visų krikščionių Bažnyčias. Ten savo oficialų stebėtoją turi ir Vatikanas.

Popiežiaus Jono XXIII deka, bendrąją krikščionių ekumeninę veiklą Vatikanas aiškiai įstojo nuo 1960 metų, kai Romoje buvo įsteigtas Krikščionių vienybei siekti sekretoriatas, vadovaujamas kardinolo Bea.

Jau keli dešimtmečiai, kai krikščionija, kaip ir mes šandieną, šventia maldų už krikščionių vienybę oktavą, kuri kasmet būna sausio mėnesį.

Prieš pradėdami aptarti ekumeninius pasiekimus, tenka priminti, kad ekumenizmo tikslas nėra sukatalikinti protestantus arba katalikus suprotestantinti. Ekumenizmas siekia, kad mes visi broliškai daugiau sukreikšionėtume!

Suartėjimo apraiškos

Kai išgirstame žodį ekumenizmas, mums kyla klausimas: „O kiek gi padaryta pažangos, žengiant krikščionių suartėjimo keliu?“ Lyg norėtusi, kad būtų žengiamas spartiau, kad veiklos vaisių būtų gausiau.

Apie tai kalba ir pats popiežius Jonas Paulius II. Jis sako: „Tiesa, Bažnyčios istorijos ratas laike sukasi lėtai, bet jis sukasi. Nors ir lėtai, bet tvirtais žingsniais jis neša krikščionių suartėjimą“.

Kokias suartėjimo apraiškas mes pastebime?

Jėzuitas kun. Avery Dulles pažymi, kad nuo Viduramžių iki Vatikano II Suvažiavimo, Romos atsisaukimai pasižymėjo savo didingomis, iškilmingomis, triumfais, sužadintomis. Buvo tarytum griausmo svaidomi ugniniai prakiekimai, ekskomunikacijos!

„Bet“, – rašo toliau tėvas Dulles, „nuo Vatikano II Suvažiavimo minėtas Romos stilius labai pasikeitė. Dabar Bažnyčios tonas tapo ramus, kuklus, nuolankus, tėviškai broliškas“.

Kas naujo Romos ir ortodoksų santykiuose?

Kai Konstantinopolio stačiatikių patriarchato atstovas vyskupas Meliton apsilankė pas Paulių VI (1963-1978), popiežius atsilaukęs apkabino svečio kojas. Tai buvo Romos atsispašymas už 1064 metais paskelbtą stačiatikiams ekskomunikaciją (Lietuvos Krikščionybės jubilėjaus komiteto Geroji Kristaus naujiena Lietuvoje, Chicago, 1987).

Kas naujo Romos ir protestantų santykiuose?

Ryškiai pasikeitė Romos požiūris į protestantizmą. Ilgus šimt-

Algimantas Kežys – iš fotografijų ciklo „Grįžtančių paukščių preliudijos: Lietuva – bevardės impresijos“.

mečius Roma pikta žvelgė į Liuterį, kaip į sudegintą ant laužo heretiką. Ekumenizmo poveikyje, Romos požiūris į Liuterį diametraliai pasikeitė. Štai, minint Liuterio 500 metų gimtadienį, kaip niekada ankščiau, Popiežius Romoje 1983.12.11 atsilankė į liuteronų bažnyčią ir ten pamaldų metu tartame savo žodyje jis išreiškė pagarbą Liuterio giliam religingumui. Liuterio gili, liepsnojanti religinguma Popiežius pripažįsta ir savo 1983.10.31 laiške, rašytame kardinolui Wilibrandui (Aidai Nr. 6, 1983).

Kas naujo Romos ir anglikonų santykiuose?

Nuo 16-ojo šimtmečio viena iš labiausiai krikščionių skaldan-

čių priežasčių buvo skirtinga išteisinimo samprata. Čia Reformacijos teologai vadovavosi Naujojo Testamento graikų kalbos veiksmo žodžiu „dikaiein“ – kas reiškia „paskelbti išteisintu“; o katalikų teologai savo argumentus rėmė lotynų žodžiu „justificare“ – kas reiškia „padaryti išteisintu“.

Dabar, ekumenizmo poveikyje, senas ginčas dėl išteisinimo sampratos tarp Romos ir anglikonų yra taikingai užbaigtas.

Kokie ryšiai tarp Romos ir Pasaulinės Bažnyčių tarybos?

Romos gerą valią įžvelgiame Popiežiaus oficialiame vizite, kai jis Ženevoje apsilankė Pasaulinės

Bažnyčių tarybos centre 1969.6.10. Ten popiežius Paulius VI pasakė: „Čia esame, su nusizemimu ir pasitikejimu, Šventosios Dvasios pašaukti į vienybę“.

Ar ekumenizmas atnešė kokių naujųjų protestantams?

1995 metų pavasarį dalyvavau Tarptautinėje reformatų konferencijoje, kur atstovavau išeivijos ir Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčiai. Kokias naujoves ten pastebėjau?

• Iki šiol pasaulio reformatai gan atšiauriai žvelgdavo į Kryžius, sakdami: „Kristus juk prisikėlė, tad nelaikykime Jį prikaltą prie kryžiaus“. Konferencijoje pastebėjau, kad reformatų požiūris į Kryžius keičiasi; dalis delegatų jau dėvėjo kryžius su Nukryžiuotu juo.

• Iki šiol protestantai, nepripažindami Tradicijos, griežtai laikėsi principo *Sola Scriptura*. Konferencijoje pastebėjau, kad reformatų požiūris į Tradiciją švelnėja.

• Iki šiol protestantai nepritarė ir dabar nepritaria kultui, kuris yra skirtas Marijai garbinti, todėl ir į pačią Mariją buvo žvelgiama lyg į „terra incognita“. Bet dabar, ekumenizmo poveikyje, imama įžvelgti, jog Marijos kultas ir Marijos asmuo nėra vienas ir tas pats dalykas. Todėl požiūris, nors ir į kultą nesikeičia, bet į Marijos kilnų asmenį keičiasi – pavasarėja.

• Iki šiol reformatai ir liuteronai savo hierarchiją pavadinti vengė termino „vyskupas“. Dabar, ekumenizmo poveikyje, protestantų šalyse vyskupo terminas ima grįžti – pas liuteronus sparčiau, pas reformatus lėčiau.

• Pritariant Antano Maceinos pastabai, apgailestaujama, kad Roma per mažai skiria dėmesio eschatologijai (Antanas Maceina, *Ora et Labora*, 1986, p. 9 ir pp. 205-215).

• Appailestaujama, kad mišiose Komunijos džiaugsmo ir padėkos intencija vis dar dengia kančios ir aukos šešelis; kad buvusi pradinė Eucharistija, šimtmečiams praslinkus, tapo pakeista į Ostiją.

• Velgi apgailestaujama: nors

(Nukelta į 2 psl.)

Vyskupas Paulius Baltakis ekumeninėse pamaldose St. Petersburg, FL, sausio 21 dieną. Kairėje – kun. S. Ropolas, dešinėje – kun. M. Kirklis.

Šiame numeryje:

Krikščionių Vienybės oktavos proga • LRD laureatė poetė Julija Švabaitė • Hario Subačiaus apsakymas • Viktorijos Daniliauskaitės, Kęstučio Musteikio ir Algio Kemežio parodos Lemont'e

Ekumeninių pamaldų metu St. Petersburg, FL, pamokslą skaito evangelikų reformatų kunigas dr. Eugenius Gerulis. Kairėje – svečias iš Toronto kun. A. Simanavičius ir p. Rymantas, dešinėje – kun. dr. M. Cyvas.

Ar galima tiesą išsaldyti dogmose?

(Atkelta iš 1 psl.)

Dievo malonės era egzistuoja jau net 2,000 metų, Romai vis dar sunku pilniau atsivieškinti su buvusią įstatymo darbų epochą.

Kokių ekumeninių permainų pasiekė mūsų broliai ir sesės katalikai?

- Ilgus amžius Roma skelbė: *extra Ecclesiam nulla salus* — už Romos Bažnyčios ribų nėra išganymo! Po Vatikano II Roma šio šūkio nebedeklaruoja (Gregory Baum, *The Magisterium in a Changing Church*, Paulist Press, 1969 p. 69; Hans Küng, *The Church*, New York, 1968, p. 318).
- Pamaldose lotynų kalba pakeista į gimtąsias kalbas.
- Kaip niekada anksčiau, Romos Katalikų Bažnyčia ragina visus skaityti Šventąjį Raštą.
- Šalia Tradicijos, pradėta kelti Šv. Rašto vaidmens svarbą.
- Centrinį akcentą skiriančiam Kristui, pristabdyta Marijos kulto plėtotė.
- Mažiau akcentuojami visi šventieji, o daugiau ryškinamas *Soli Deo gloria* principas.
- Skaistytos įvaizdis jau nebedeklaruojamas.
- Vatikano kurija tapo daugiau sutarptautinta. Centralizacija yra mažinama, skiriančios dėmesį įvairių kraštų vyskupų konferencijoms.
- Kunigas laiko pamaldas žmonėms atsukęs savo veidą, o ne nugarą.
- Pamaldose pasauliečių dalyvavimas suaktyvintas.
- Pamaldose plečiamas giesmių giedojimas.
- Palengvinta Komunijos dalinimas dviem pavidalais.
- Vykdoma tarpkonfesinė sa-

kyklos bendrystė. Jos dėka šiandieną jūs girdite mano žodį.

- Džiugu, kad tarpkonfesinėse konferencijose tarp katalikų, protestantų, stačiatikių ir anglikonų reiškiasi krikščioniškas broliškas.

- Tenka užsiminti ir apie Lietuvos pakelėse matomą Rūpintojėlį. Tiesa, popiežiai nedraudžia mums liūdinti Kristaus kulto, bet jie stebisi — kodėl lietuviams yra artimesnis apatiškas Jėzaus atvaizdas, kai tuo tarpu turime Velykų triumfojančią pergalės Viešpatį?

Apžvalgą baigiant, dar vienas klausimas:

Ar Bažnyčių reformos laikas jau užsibaigė?

Tenka prisipažinti, jog Vatikano bažnytinės reformos mūsų tautą ištiko psichologiškai nepasiruošusią. Mes juk buvome įpratę galvoti, kad kaip Dievo Apreiškimas, taip ir Bažnyčios tikėjimas yra pilnas ir užbaigtas. Prie jo nieko nei pridėsi, nei atimsi, nei pakeisi.

Bet, kai Vatikano II Susirinkimo dėka atsirado įvairių pakeitimų, vieni nustebę džiaugėsi, kiti — piktinosi. Bereikalingas piktinimasis blėstų, jei mes savo turimą pažinimo spektrą plėstume.

Tenka priminti, kad dabarties Bažnyčia teisingai išpažįta šūki: *Ecclesia Semper Reformanda!* Tai reiškia, jog Bažnyčia turi nuolat pažangėti besireformuodama! Juk lietuvių liaudies išmintis sako: gulintis akmuo apsamanoja, o stovintis vanduo ima rūgti. Todėl popiežius Jonas XXIII ir kvietė praversti langus, kad šviežio oro srovė nupūstų laiko dulkes. „Aggiornamento!“

Algimantas Kenys — iš fotografijų ciklo „Grižtančių paukščių preludijos: Lietuva — bevardės impresijos“.

Augantis tiesos pažinimas

Apasaulėjęs Paulius (1 Kor 13:9-12) primena mums žmogaus ribotumą ir jo žinių pažangėjimą laiko tėkmėje. Jis sako, kad mes matome tiesą lyg per rasotą stiklą, bet mūsų patirtis laiko tėkmėje auga ir veda mus pažangon. Krikščionybė nėra stovinti, bet žengianti vis pirmyn. Tą

mums aiškiai skelbia Apreiškimo eschatologija.

Ką apie krikščionijos pažangėjimą sako mūsų žymieji teologai?

Išvilioje profesorius kun. Antanas Rubys sako: „Jei Senojo Testamento 4-ojo šimtmečio vertimus palygintume su dabartiniais vertimais, pastebėtume didžiulius skirtumus, nes, laikui

bėgant, keičiasi žmonių išsilavinimas, mąstysena, rašymo būdų pažinimas, platesnis kalbų žinojimas, Artimųjų Rytų pažinimas. (Draugas Nr. 248, 1995.12.22).

Tevynėje Šv. Rašto vertėjas monsinjoras Česlovas Kavaliauskas rašo: „Vėlesniais laikais dogma gali būti išreikšta tobuliau, pažangesniu būdu. Visiškai natūralu reikalauti, kad kitoje kultūrinėje epochoje dogma būtų išreikšta nauju pavidalu“ (Trumpas teologijos žodynas, Kaišiadorys, 1992, p. 87).

Ar dogmos nereformuotinos?

Amerikietis jėzuitas kun. Avery Dulles savo knygoje *The Survival of Dogma* (ši knyga yra privaloma Čikagos jėzuitų Loyola universiteto studentams) plačiai nagrinėja dogmų problemą ir teigia, jog būtų netikslu manyti, jog dogma nereformuotina. Jis pasisako ne prieš dogmas, bet prieš dogmų nekintamumą.

Vokietis teologas Walter Kasper rašo: Pasaulio katalikų filosofų ir teologų tarpe plečiasi mintis, jog tiesų užsaldymas, užkonservavimas dogmose esąs žalingas, nes, tiesą išpaudus į nekintamos dogmos rėmus, neleidžiant laiko tėkmėje tiesai augti ir bręsti, stabdoma tiesos pažangėjimas (*Dogma unter dem Wort Gottes*, Mainz, pp. 28-38).

Kun. dr. Viktoras Rimšelis mums primena, jog „apie dogminį pažangumą kalba Bažnyčios Tėvai: šv. Irenėjas, Origenas, šv. Bazilijus, šv. Augustinas ir kt. Dogmos augimas ir vystymasis labai ryškūs Bažnyčios istorijoje“ (*Lietuvių enciklopedija*, t. 5, p. 97).

Kaip matome, rūpestis dogmų tiesos pažanga nėra naujas šių dienų „išsimalijimas“. Todėl dogmų užsaldymo šalininkai, išvydę pakeitimus, teisingai suprastadami reikalą, turėtų džiaugtis, o ne pikintis. Juk senas priežodis

sako: *Tempora mutantur, nos et mutamur in illis* — keičiasi laikai, o su jais — ir mes.

Baigminė pastabėlė

Mums įsiskniaubus į kanonus ir dogmas, svarbu nepamirkti aukščiausio įstatymo: *mylėti Dievą, mylėti žmogų*.

Kristus sakė: Ne žmogus saba-tai, bet sabata žmogui (Mt 2:27). Dievas Kristaus lūpomis sako: Jei tu rengiesi atnašauti ant aukuro mano savo dovana, ir ten būdamas atsimeni, kad tavo brolis turi ką prieš tave, palik savo dovana aukuro priešakyje, eik pirmą susiderink su savo broliu, o tik tada atėjęs atnašauk man savo dovana (Mt 5:23-24).

Čia matome, kaip Dievui brangi mūsų tarpusavio santarvė! Prisimintini Apaštalo Pauliaus žodžiai: „Siekdami tiesos, aukime meile visais atžvilgiais tame, kuris yra Galva — Kristuje (Ef 4:15; 1 Kor 13:13).

Baigdamas žodį, kviečiu visus priimti apaštališkąjį palaiminimą: *Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, Dievo Tėvo meilė ir Šventojo Dvasios bendrystė tebėra su jumis! Amen*.

Ekumeninės pamaldos St. Petersburg, Florida

Šių metų sausio 21 dieną St. Petersburg'o, FL, katalikų bažnyčioje įvyko iškilmingos ekumeninės pamaldos Krikščionių vienybės oktavos progai.

Pamaldose dalyvavo apie 350 tikintųjų ir aktyvūs dvasininkai: vyskupas Paulius Baltakis, kun. dr. M. Čyvas, kun. J. Gailiūnas, kun. J. Gasiūnas, kun. dr. Eugenius Gerulis, kun. M. Kirklis ir kun. A. Simanavičius iš Toronto.

Pamaldas pradėjus, pasveikinimo žodį tarė vyskupas Paulius Baltakis, paminėdamas, jog jau

30 metų, kai lietuvių tarpe veikia ekumeninis sąjūdis.

Šv. Rašto iškraukas skaitė: iš katalikų pusės R. Mikailienė, o iš evangelikų reformatų — prof. K. Devenia. Evangeliją skaitė misioneris vadovas kun. S. Ropolas.

Visų krikščionių ekumeninės veiklos apžvalgini pamokslą pasakė evangelikų reformatų kunigas dr. Eugenius Gerulis.

Komuniją žmonėms dalino vyskupas Paulius Baltakis, kun. S. Ropolas ir kun. J. Gasiūnas.

Pamaldų metu solo giedojo solistė Roma Mastienė ir svečias iš Toronto bosas Algis Simanavičius. Akompanavo muzikė R. Dikienė.

Po pamaldų vyskupas Paulius Baltakis dalyvavo Lietuvių klubo pietuose ir ten susirinkusiems perdavė Sibiro lietuvių sveikinius.

St. Petersburg'o lietuviai džiaugiasi vykapo Pauliaus Baltakio vizitu ir prasmingomis ekumeninėmis pamaldomis.

ŠVIETIMAS — SVARBIASIAUSIAS EVANGELIZACIJOJE

Švietimas, popiežiaus Jono Pauliaus II teigimu, sudaro Bažnyčios šiuolaikinių evangelizacijos pastangų pagrindą. Lapkričio 14 d. kreipdamasis į Katalikų švietimo kongregacijos visuotinį susirinkimą, popiežius pastebėjo, kad mes gyvename „malonės laikotarpiu“, suteikiantį dideles galimybes pasiekti „dekristianizuotas arba dar nekristianizuotas eritis“. Tačiau, norint, kad Evangelija būtų palankiai priimama ir gerai suprantama, šandienos kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai turi puikiai išmanyti savo tikėjimą ir mokėti jį perduoti. Visa tai priklauso nuo ugdymo kokybės katalikų mokyklose, seminarijose ir universitetuose.

Haris Subačius

Laiškas iš kambario, kur durys be rankenų

Neklaus, tik neklaus, kur tiek laiko buvau pradingęs. Žinok, brangioji, aš tikrai labai atsipirau, kad tuo tarpu buvau tave šitaip aplėdęs. Prašau tiktai, tikėk, buvo (ir, tiesą pasakius, vis dar tebėra) tam labai rimtų priežasčių. Nežinau, ar pameni, bet jau rašiau tau apie tas baisenybes, kurios tvindo mano kasdienybę šiomis dienomis. Bet žinai ką? Kai dabar pagalvoju apie tai kartkartėmis, tie ankstesni mano nuotykių tėra vieni niekai palyginus su šiuo vėliausiu įvykiu! Šiandienos rytą susikločiusi padėtis pralenkė viską! Teisybė, kad jau ir prieš vakar rytą aš jau buvau beapsiprantęs su keistaisiais savo gyvenimo vingiais. Nusprendžiau, kad nebeverta daugiau žiotis kaip iš vandens ištraukti nabagėlei žuviai, kada nei iš šen, nei iš ten iš po žemių ima dygti aukso rūmai, kurie, man ištiesus ranką, smengia kiaušiai žemėn, arba kai medžių šakos pradeda, lyg pelkių laumės, galsiai savo pirštais griebti švarko atlapus ir tempi mane nuo vidurmečio šaligatvio vidury baltos dienos... Bet šitą... Spėk ką — ogi prabudinu šį rytą ir didžiausiais savo nuostabai atrandau, kad turiu dvi galvas!

Nagi štai ir va tau, jaunuoli dobilėli — žaidi, voliojeisi nerūpestingai su gražiausiomis jaunystės dienomis ir nepastebėjai, kaip metams bėgant į iršvą įkiūtino nekviesti brandos ir senyvo rudens svečiai. Gaivaus pavasario upokėniai iždžiūvo, apsisuko saulė Zodiako ratu ir pasirodė, kad tikrai gyvenimas yra dėmingas ir kiekvienas džiaugsmas turi savo kainą, kiekvieną aukštumą kaskart pakeičia naujas ir naujas kritimas. Ir kuo aukščiau, tuo žemiau.

Kaip ten bebūtų, vien tik tai, kad aš staiga susigadinau dvi galvas beturį — tai dar nieko baisaus. Man iš tikrųjų, tai dvi gal net ir patiktu. Pagalvojus, iš išorės tos dvi mano galvos vis dar kasdieniškai ir paprastai atrodo. Abi gan lengvai sutelpa vienoje kaukolėje, o po kaukole burbuliuojantis peklos sriubė kuo puikiausiai paslepia vėliai šeliantys plaukai. Sakytum, viaskas lyg ir gerai, viaskas senoviskai ir paprastai atrodo. Nei jaudintis, nei išgyvent

per daug nér ko. Juk net ir liaudyje sakoma, kad dvi galvos visuomet už vieną geriau.

Tai va. Bet grįžtam į pradžią. Kai aš atsikėlus susigalvojau, kad turiu dvi, tučiuojau susigriebęs nubėgau prie veidrodžio paveizt. Ten, kaip sakiau, išoriškai savo atvaizde nieko ypatingo nepastebėjau. Galvos apybraiža šiek tiek bangavo, kaip švelniu rūkų padengtas Nenu-nėlis jauną vasaros rytą, bet taip juk visiems būna. Dar nepilnai atsibudus akys tebe-ra apdūję nuo vakaro vakaro linksmybių. Stebuklingi ratilai sukasi ir plinta nuo vidurio taško kaip bangos nuo vandeninio įmesto akmens. Kartais net žvaigždutės pasipila iš akių ir sukasi Švento Jono vabalėlių pulkais lyg Saturno palydovai. Todėl paprastas rūkelis ne koks čia stebuklas. Taip juk ir tau būna, ar ne?!

Priedo, man regis, jog gatvėje sutikti žmonės taipogi nieko neįprasto neįvelgia. Kai išėjęs pasivaikščioti vėliau šį rytą susirūpinau aplinkinių įvalgomis, pastebėjau, jog niekas neatsisuka ir nespoko, kaip kad aš tikėjau. Mat, kiek yra tekę girdėti, dvi galvos nėra toks jau visuotinai priimtas paveldiškumas. Jei kas ir turi du kopūstus ant sprando, tai tas turėjimas yra baisiausias triukšmo šaltinis. Visas aplinkinis pasaulis staiga sprogtas plepalais, visi laikraščiai liejasi nuotraukų upėmis ir televizijos žmonės su kameromis užja aplinkui kaip musės apie dvėselieną. Čia tau ne dvigalvės vikos ant vėliavų ar koks papūtauo-degis arklys su rikiu ant kruvino valstybinio skydo. Tačiau mano atveju, kai nedrąsiai žingsniuojų šaligatviu, atrodo, tik pats savęs šiek tiek baidaisi. Praeiviai, lyg niekur nieko, binzena sau nois ir žemę sukišę ir savo nuosavose makaulėse narplioja kasdienybės tinklus.

Bet atleisk, vėl aš kažin kur nulėkiau...

Grįžtant prie ryto ir tos mano dvigalvystės užuomazgų... Kad ir kaip nekaltai beatrodytų iš išorės, dvi galvos vienoje kaukolėje, bent jau man asmeniškai, yra nepakeliamas dalykas. Žodžiais, ant balto lapo baltai sunku perduoti jausmą. Matai, man vis kalba ir kalba apie tą paslaptingą žmonijos siaubą, pavadintą

galvos skausmu. Tačiau man pačiam tai niekad neteko to patirti. Spėju, kad tas gelimas galvoje tikriausiai turėtų panašiai jaustis, bet kaip man žinot — juk niekad prieš tai nesu jo išgyvenęs. Tik girdėjau, kad kažkokios laukinės tautos net dievaitį yra sau susikūrę šiam išgyvenimui įkūnyti. Jo vardas, berods, su „M“ prasideda. Kažkas lyg Mig... Ne, manding, Mirgėnas ar kas nors panašaus. Nesvarbu! Bet žinai, kas nuostabiausia, jie tam dievaitiui ne tik visokias aukas aukoja, bet yra išvystę net kažin kokią stebuklingą baltų rutuliukų ryjimo kultą, kaip savo stabo pripažinimo ženklą. Niekam nesvarbu, ar tas Mirgėnas juos aplanko, ar kaip nors apie save praneša, jie kas rytą atidaro savo ypatingasias, labai saugomas, stipriai uždarytas ir saugiai nuo vaikų pasleptas dėžutes, ir rieda bilda baltieji kamuoliukai, pasišokinėdami žemyn vargšelių laukinių gerklėmis. Ar ne siaubas?

Tai gi, kaip jau sakiau, atsibudau šiandien rytą ir pirmame sąmonės paveikslų knygos puslapyje atrandau nuostabią naujieną, kad turiu dvi galvas. O?! Palauk... Aš juk tau dar nepasakiau, kodėl sumastiau, kad dvi galvos nematytos neprašytos atsirado, o ne koks kino teatro gaisru užpuolus. Ogi viskas prasidėjo tuo, kad rytė mane iš nuostabiųjų sapnų karalystės už pakarpas ištraukė nepakeliamai triukšmingas gindas. Dar prieš atmerkdamas akis galvoje pajutau duslaus rietenų griaus-tinio dundėjimą ir viena koja dar neperžengęs tikrovės ir sapno slenkstį nedelsdamas griebiausi iškoti šio įkyraus dirgiklio šaltinio.

Visų pirma galvojau, kad gal mano sugrįžusi šeimininkė (jį užvakar iš užjūrio parakrido) eilinį kartą susipyko su savo sūnumi, ir dabar tie du vieni ant kito rėkia kaip kvailiai kažin kokia ten nežinoma kalba, kurią emigruodami atsivežė iš pokarinės Vokietijos. Aš ne koks ten kalbininkas ir vos tik vienerius metus mokyklos suole vokiškai šprachinti taikiai, kaip man žinot.

Tačiau ilgiau pasiklausęs tų barnių turėjau prisipažinti, kad negali būti šeimininkė: abu plyšojantys balsai juk buvo vyriški. Gerai. Jeigu ne, tai ne. Tuo tarpu, nedelsdama ir niekieno leidimo nepasiprašiusi, prisistatė antra spelionė: kokie nors meksikičiai ar nekviesti svetimšaliai iš Jamaikos, dar iš vakaro prisilupę savo megiamų skaidriųjų skystymėlių ar prisirūkę visokių vėlinio išmėšų, dabar po langu užsė. Pilnai įtikima teorija, kadangi būtent tokia dabar yra mano kaimynystės gyventojų sudėtis. Deja, giliau

tyrinėjant šią prielaidą, padėtis pasirodė dar keistesnė, nei aš iš pradžių buvau manęs.

Man palaipeniui vis labiau ir labiau įsilygavanti kasdieninė blavios sąmonės karalystė, susigadinau, kad abu tie įkyrūs balsai buvo — spėk ką — ogi lietuviški. Čia tai jau keistenybė kaip reikiant! Aš juk dabar noriuose gyvenau. Lietuvių šitok kaimynystę su galingiausiu Holivudo šviestų eskadrile patį skaisčiausią Joninių naktį nesurasi. Greičiau jau paparti žiedas per susiklinėjusios gatvių dangos plyšius išliuogus prieš pat nosį kaip šalys iš Eglutės palaidinukės. Ieškant tautietčių, be gero riebaus stebuklo nieku gyvu neišsivertum. Jei ir pasitaikytų koks vienas kitas labai drąsus ar visiškai besmegenis studentėlis, tai jis kuo tikriausiai lietuviškai tau po langu netaršėtų. Nesvarbu, kad namuose kugelių ar koldūnų punta kaip žalias, krustais ir agurkų pyragais užsigardžiuodamas, perlenkęs senolių pastogės slenkstį lietuviškai prabilis tik tuomet, kai norės išsikiurti lietuviškai nekalbančių būry ar palikt įspūdį kokiai nors į dūmas apūkusiai akį kritusiai karčiamos karalaitė. O čia tau šitaip aklandžiai ir trankiai koliotis... ir dar kažkokio niūraus šeštadienio rytą, nortuose, iejoj — nieku būdu!

Tad teko šveist laukan ir paklydusių lietuvių viltį. Bet dar toliau, dar gračiau darosi. Palaipeniui brėkstant sąmonės horizontui, aiškiau ir aiškiau supratau, jog abu balsai mažai viens nuo kito tiesiakyre. Sraigėmis pračiuožus keletui nerimo minučių, galų gale turėjau prisipažinti, kad jie buvo visiškai tapetūs. Įsiskliausiau atidžiau, ir tikrai, dabar jau gerklės arba mažų mažiausiai anapus sienos bendravo karštakošiai dvyniai. Lietuviškai!

Žinai, nenoriu per daug čia tuščiasodinti. Trumpai drūtai, toliau man taip besampro-taujant, netruko įlįsti ir paskutinis lašas į mano kantrybės taurę. O tai atsitiko tada, kai pagaliau pakankamai atsibudęs supratau, kad abu iš miegų mane išvertę balsai buvo ne kieno nors kito, o mano paties. Įsivaizduok sau, jei gali šitokių puikų vaizdėlį — aš pats kuo karščiausiai gindėjau su saviimi patiu, reka-vau ant savęs paties pilną gerklę, lyg pastūpęs, ir aš pats savęs paties klausiausi sau pačiam kailį karsiančio. Ir viskas už lango... kaip per radijo imtuvą.

Po to, kai mano kantrybės taurė jau buvo perpildyta tos galimybės, jog aš pats su saviimi patiu ankstyva šeštadienio rytą... Tačiau buvo dar viena blanki vilties klostelė. Žaibu iššovė

iš patalo, nubėgau prie lango ir apstulbęs pamatiau, kaip mano viltis kritė žemėn ir iš-tiškė ant purvino grindinio lyg karvės pyragas. Išla buvo kaip ir kasdien — tušti, purvina, pilka, tamsi ir be jokių gyvybės ženklų. Mane prižadindė idiotai negraudėdavo savo bosais po mano langu. Nieks man jokių serekadų negiedojo. Pasirodė, kad aš ir aš? (tuo tarpu negaliu sugalvoti geresnio pavadinimo tiems... balsams ar vaiduokliams, ar kas jie... mes bebūtume) nebūvo niekieno pokitas.

Tada, nebepalikdama giliosio įspūdžio atbukuosios juokėse, lyg pašautas apuokas, akardiniu stogu atbėgdami pasukinėti staigmena. Jausdamas vis mažiau ir mažiau tvirtos žemės po kojomis beturį, ir tikrovės privertus pagaliau suteikti visą savo dėmesį ties susikločiusia padėtimi, sužinojau, kad tie balsai visai ne viens ant vienos kito rėkavo. Ilgiau pasivartėdavau lovoje, galvodamas apie tai, kas atsitiko ir ką tai galėtų reikšti, kol pa-siškėjo, jog tie du apie vienas kitą jokio supra-timo neturėjo. Aš? — tai yra tas, kuris abudu pirmuosius girdėjau — buvau vienintelis klausytojas mums abiem, bet negalėjau nei su saviimi kalbėtis, nei kažkaip tarp savęs? ir savęs? įvesti kokios nors bendrystės. Mūsų du durniai tik kokioms mano išoriniai vienišios galvos vietoje pagal laikrodžio rodyklę, lyg sė-dėdami tokių karuselė, kuri, naudodama iš-centrinę rato sukos jėgą, apaudžia kėdėje sė-dinties, džiaugsmo ir kūniško sąlyčio ištrokš-šias jaunas poras. Mes sėdim, vienas kita penkioledami apaudžiam, sukamės kaip paistę, ir kas koks sekundžių reikiam visokiosios lietuviškas nesamones, lyg muštume uodas nuo kojų prie lauro vasaros paupų.

Tuo metu, man vis taisydant patalynę, vėl atsirado maniškiai rytu ratilai ir žvaigždutės. Visas staiga pasitvėrė. Kambarys pradėjo sukti. Buvo kažkoks keistas trūkumas, atsi-rado daugiau balsų, kažkieno šaltos rankos, balti šėdėliai, po to kambarys sumedėjo ir pradėjo stūpuoti, tada lietas, šaltis. Aš nelabai gerai prisimenu, kas po to darėsi...

Mieloji, aš tik norėjau pasistiekti, kodėl buvau kiek laiko pradingęs. Pamąginant ką nors parašyti, kai pats savęs paties galvoje atrand-tokį maklyne. Kurį laiką tie mano kvailiai buvo šiek tiek apstirę ir togrūdėjau tik jų buką marmėtimą. Galėjau bent šį tą išpaus-ti. Dabar va, jau prasidėjo naujas karuselės ratas, tai aš turiu bėgti ir bandyti su tais manimis susikalbėti...

Laikykis!

Žaislai iš sniego: impresijos apie Julijos Švabaitės poeziją

JULIUS KELERAS

Julijos Švabaitės eilėraštis ateina iš kasdieninės kalbos, iš tolimų skaudžių prisiminimų ar galvojimų, kurie prasiuria pro viską, kas jam nėra svarbu šiame pasaulyje. Kaip karo metų pavargę jis klajoja tarp pokarinio Reutlingen, Kazlų Rūdos, Alvit, Vilkaviškio, Vilniaus, bandydamas nutraukti užmaršties skraistę, bent paliešti netiesingai mirusių kaktas, išduotų ir neišteisintų, palūžusių ir nepakiliusių, pasmerktų ar pasmerkusių save tremties žemei. Su amžina gėla savo vaikystės ir jaunystės pasauliui, su visa tuo, kas yra ar buvo egzistenciškai nepakartojama, unikalų, trapu, kas yra pranykę, sudužę ar sudaužyta. Julija Švabaitė, kaip tikriausiai ir kiekvienas kurtas žmogus, siekia realizuoti tai, ko negalėjo realizuoti gyvenimas, kuris pats savaime yra ir begalinė vertybė, ir tuo pat metu - ribų neturinti iliuzija su nuolat atvertu horizontu. Eilėraštis tampa vertybinės iliuzijos gimties vieta: čia viskas tampa imanoma. Andainykščiai aplinkos daiktai - piktžolės iš bulvių daržo, naščiai, seklyčiai, mirtos ir oleandrai, aviliai ir serbentai - ir darbai - šėlavimas, rugių pjovimas -

atminties šviesoje pradėję savo buitinę prasmę, virsta kalbėtojų reikšmingais sakraliniais simboliais. Tas tėviškes daiktų išlaisvinimas iš mirties grandinių, ar, geriau pasakius, mėginimas tai padaryti, geriausia Švabaitės eilėraščiuose skaitančiam sublyksi kaip reta ir siektina ypatybė. Žmogus - kaip juntanti ir mąstanti būtybė - pasmerkta praečiai ir todėl, net jau man, didis ir gražus yra tas, kuris nuolat dvasios akimis žvelgia į savo tėviškę, į jos darbus ir daiktus, be atvangos mėgina jausti save Tėviškes kontūruose. Tačiau atviros patriotinės retorikos Švabaitės eilėraščiuose nerandame, jai svarbiau yra išsaugoti intymų santykį su skaitytoju. Tai liudija ir kalbėjimo pobūdis, siekimas pokalbio, išsiskyrimo, sukaupimo ir išsiklausinimo pašnekovo, kuriam irgi galėtų būti svarbus subjekto gyvenimui ir kurio skaitančiam primintų jo paties pojūčius ir sukeltų emocinį atsaką. Julijos Švabaitės poezija neratnuota. Reiklesnė akis gal pasigėd atidumo kompozicijai ir stilui ar formai. Tačiau poetė niekad ir nesilygiavo į Alfonso Nykos-Niliūno elitarinius siekius

Poetė Julija Švabaitė įteikus Lietuvų rašytojų draugijos premiją, motinai sveikina anūkė Regina Gilytė. Jono Tamulaičio nuotrauka

ar klasikinę Henriko Radausko strofą. Jai svarbiau buvo išsakyti tai, ką juto jos širdis, galvojanti apie Sibiro kūdiki, žaislus iš sniego, pasisakyti, kad ji nelieka abejinga skausmui, kentėjimams,

praradimams, kad ji bando atlikti savo misiją šiame pasaulyje.

(Įvadinis žodis premijuotam Julijos Švabaitės eilėraščių rinkiniui *Žiemos erškėtis*, Čikaga: Lietuviškos knygos klubas, 1994)

do vardu ir nepagalėdama gražių žodžių jos poezijai. Poetė buvo apdovanota gražiomis gėlių puokštėmis. Šis reikšmingas ir gražus momentas minėjimo dalyvių buvo šiltai sutiktas, priminė Lietuvos nepriklausomybės laikų panašios tradicijos tęstinumą.

Padėkos žodyje laureatė Julija Švabaitė išreiškė džiaugsmą ir dėkingumą už jos malonų priėmimą ir apdovanojimą. Jai buvo jautru ir gera, kad per daugelį metų Vasario 16-ąją dieną lydi giesmė, poezija, daina, kuri jungė ir jungia mus visus per šimtmečius. Poezijoje galima atrasti dvasios ramybę, užmiršti skaudžią kasdienybės gyvenimo našą. Poetė rašydama galvojo ne tik apie save, bet ir apie žmogų, neramų, abejojantį, kenčiantį, veriamą netekties, išsiskyrimo su tėvyne, su brangiais atminimais. Pabaigai iš premijuotos knygos ciklo „Sibiro kūdiki“ ji jautriai paskaitė keturis eilėraštus, kurie klausytojams paliko didelį ir nepamirštamą įspūdį.

Lietuvos balerina - tarptautinė laureatė

Lietuvos baleto žvaigždė Eglė Špokaitė pelnė pagrindinį Japonijoje vykusio antrojo tarptautinio baleto ir modernaus šokio konkurso apdovanojimą. Lietuvos operos ir baleto teatro solistė laimėjo aukso medalį baleto konkurso senjorių grupėje. Jai taip pat atiteko milijono Japonijos jenų piniginė premija.

Nagojos mieste vykusio tarptautinio konkurso laureatų vardai buvo paskelbti vasario 11 d. Japonijoje surengtą tarptautinį konkursą sudarė dvi dalys baleto ir modernaus šokio. Jų dalyvių vertino taip pat atskiros vertinimo komisijos. Baleto grupėje varžėsi 153 šokėjai iš 23 pasaulio valstybių, modernaus šokio konkurse dalyvavo 36 šokėjai iš 11 šalių. Baleto artistai varžėsi junių bei senjorų kategorijose, - pirmajai priklausė 13-18 metų, antrajai - 19-28 metų amžiaus šokėjai.

Lietuvai Japonijoje vykusiam konkurse atstovavo du Lietuvos operos ir baleto teatro

solistai - Eglė Špokaitė ir Edvardas Smalakys. Konkursui juos parengė ir į Nagoją lydėjo pedagogas Jonas Katakinas. Lietuvos šokėjai konkurse atliko pas de deux iš baleto „Giselle“ ir „Spragtukas“ bei Jurius Smorigino kompozicijas „Somnambulai“ ir „Duetas balsui“. Edvardas Smalakys pateko į finalinį vyrų senjorų baleto konkurso turą.

Lietuvos baleto pora per pastaruosius dvejus metus tarptautinių konkursų laurus pelnė jau ketvirtą kartą. Tarptautiniame baleto konkurse Permėje Eglė Špokaitė ir Edvardas Smalakys laimėjo geriausios poros prizą, Eglė Špokaitėi tuomet atiteko pirmoji, Edvardui Smalakui - antroji vietos. 1994 m. Sankt Peterburge vykusiam „Majos“ konkurse Lietuvos balerinai buvo įteiktas bronzos medalis, praėjusių metų vasarą Eglė Špokaitė laimėjo Helsinkio tarptautinio baleto konkurso pirmąją premiją.

Julija Švabaitė

LAIPTAI Į NIEKUR

1.

Čia mes gyvename, -
laiptai į niekur,
skalbiniai lauke
ant trūkinejančių
virvių.

žvirblių ir kregždžių lizdai
palėpėje,
usnių žiedai
patvory,
vėjo dejavimas
kamene ...

(kas čia gyveno?)

Už skersgatvio moteris
pririšta prie lovos,
šaukia per miegą,
prikelia gatvę, -

sūnus lošia arkliukais,
aplanko tik saulė
rytais
languose ...

2.

Laiptai į niekur,
dauginantys šėkliai,
voratinkliai,
negyvos musės...

Sandoros skrynia

ant aukšto,
išraižyta tulpėmis,
kažkieno atsivežta
prieš pasaulinį karą, -

varva per lubas,
namas nebrangiai pirktas,
užkaltom langinėm ...

Nemokam pataisyti,
gyvenam kaip hūbiliai,
vėjas pajudina
iš vyrių iškeltas duris,
drebančius langus, -

kai skrenda pro šalį
lėktuvai,
tu bijai pajudėti
vaikiškoj savo lovoj ...

3.

Užkalti langai namelio -
LAIPTAI Į NIEKUR -
sulūžę durys,
kieme
motociklas be ratų,
aukšta šolė,
varnalėšos,
pienės, kietiai,
dilgėlės prie garso,
kur kadaise žydėdavo
bijūnai,

kur šikšnosparniai -
pasakų aitvarai -
plasnodavo,
dauginami naktimis - - -

Ten mes gyvenome ...

4.

Kadaise buvo čia
pilni triukšmo namai, -
jaunas tėvas,
jauna motina,
vaiko galvutė ant peties ...

Tūkstantis vystyklų,
pieno bonkučių, -
pirmas melas,
pirmoji išpažintis,
nubrozdingi keliai,
suplėšyti sasiuviniai,
nuogi patalai,
ant rintės
baltiniai...

Visa tai užrašyta
giliai širdyje,

ir nežinau,
ar praeities tai buvo
sapnas,
ar tikrovė...

KIEKVIENAS TURIM SAVO ANGELĄ

Kiekvienas turim savo angelą
angelą,
mano jau senas,
pavargęs,

nepakelia sparnų,
nelydi,
nesaugo,

nebudi prie lovos, -

dar buvo kūdikio
veidu,
kai laukė manęs
tūkstantis devyni šimtai
dvidešimt pirmajais
gegužio dvidešimt pirmąją
dieną

Alvite...

DULKĖS

Dulkės
iš mano gyvenimo,
namų,
virtuvės stalo,
staldengės, ant kurios byrėdavo
tavo, mano
ir vaikų duonos
trupiniai,

dulkės
iš rašomosios
mašinėlės,
laiskų, dienoraščių,
knygų,
varnalėšų,
baltųjų eilių, dainų,
kurios skambėdavo vakarais
prie miegą,

dulkės šakose laukinio
klevo,
praeities namo stoga,
dulkės iš apleistų rožių
daržo,
mirkstančiom šakom
berželio, magnolijos,
dviejų eglių,
kur naktimis vienišos žvaigždės
kentėdavo drauge su manin - - -

(Iš premijuoto eilėraščių rinkinio *Žiemos erškėtis* ketvirtąjo skyriaus „Laiptai į niekur“.)

„Žiemos erškėtis“ Lemont'e

STASYS DŽIUGAS

Kiekviena gyva tauta turi savo kūrėjų ir jų sukurtais darbais didžiuojasi. Egzodo lietuviai rašytojai nors ir neturėjo palankių sąlygų kūrybai, neleidė aprūdyti savo plunksnai, bet dar priaugino ir naujų literatūra susidomėjusių kartą. Rašyti juos ragino vidinis pašaukimas, tautinė navigacija ir premija už geriausią parašytą ir išleistą knygą.

Lietuvių rašytojų draugijos premija už 1994 metais geriausią parašytą knygą atiteko poetėi Julijai Švabaitė-Gylienei už jos eilėraščių rinkinį *Žiemos erškėtis*. (Čikaga: Lietuviškos knygos klubas, 1994). Julija Švabaitė lietuvių literatūroje nėra naujokė. Ji jau aktyviai reiškėsi nepriklausomoje ir karo metų Lietuvoje. Išėjusi į pasaulį pirmą knygą *Vynuogės ir kaktusai* (1961). *Žiemos erškėtis* - ketvir-

toji.

Laureatė premija buvo įteikta Vasario 16-osios minėjimo metu, vasario 18 dieną, sekmadienį, Pasaulio lietuvių centro didžiojoje saleje, Lemont, Illinois, dalyvaujant apie 500 asmenų. Programos vedėja aktorė Audrė Budrytė vykusiai vadovavo iškilmėi, perskaitė Lietuvos rašytojų draugijos premijos komisijos aktą, kurį pasirašė: Leonardas Andriekus - pirmininkas, Julius Keleras - sekretorius, ir Vytautas Volertas - narys. Taip pat buvo perskaitytas Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos pirmininko Valentino Sventicko sveikinimo laiškas. Po to laureatė buvo pakviesta ant scenos priimti premiją. Lietuvių fondo skirtą 2,000 dolerių čekį įteikė Marija Remienė, LF Tarybos pirmininkė, pasveikindama autorę fon-

Poetė Julija Švabaitė „Antroje“ meno draugijos vardu sveikina Aldoną Šventickienę vasario 18 dieną Pasaulio lietuvių centro, Lemont, Illinois. Vytauto Jankauskiaus nuotrauka

Trys menininkai Lietuvių dailės galerijoje

Viktorija Daniliauskaitė

ILONA KRUTULYTĖ

44 linoraižinių serija „Baltai“ dailininkė Viktorija Daniliauskaitė kūrė ketverius metus (1988–1992). Jos atsiradimą, matyt, bus paskatinusi ta aplinkybė, jog kartu su istorikais ir archeologais dailininkė dalyvavo senųjų baltų gyvenviečių kasėjimuose. Nidoje bei Šventojoje. Susidomėjimas pirmykščiais radiniais nukreipė dailininkę į formos studijų sritį. Dailininkės žodžiais: „Pagal konkrečius naudotus daiktus iš gintaro, rago, kaulo, medžio, molio stengiausi suprasti žmogaus gyvenimą, jo galvoseną. Maniau, kad būdingos pirmykščių daiktų formos, jų struktūra ir meninė išraiška yra artima ir šių dienų žmogui“. Tačiau, jei vienos linoraižiuose daiktai nedaug ką tenutolsta nuo pirminės savo formos (kabučiai, sagės), kitur, patalpinti kosminėje erdvėje, jau artėja prie abstrakcijos. Nei realiosios, nei simbolinės formų prigimties dailininkė sąmoningai neatsisako, o tik dar labiau pabrėžia.

Serijoje daug nedidelių temų, kurias sudaro dažniausia trys keturi darbai. Juose dailininkė domina vieno kurio pasirinkto motyvo variacijas, jo kitimas, įvairovė. Atrodytų, iš tos pačios formos gimsta kryžius, medis, paukštis, žmogus, kalavijas, įvairiausiomis reikšmėmis šakojasi

Viktorija Daniliauskaitė

„Baltai“ XXVII, 1989
Linoraižys, 6,8 x 9,6 cm

Viktorija Daniliauskaitė

„Baltai“ XV, 1989
Linoraižys, 7 x 9,8 cm

konkrečius motyvus (kardas, au-galas, kaulinis žeberklas).

Svarbūs serijoje ir patys seniausi baltiški ornamentiniai moty-

vai. Pirmykštės keramikos šukių, papuošalų, buitinių rakandų ornamentika, nesąmoningai dailininkė improvizuojant, gali virsti

medžiui, keliui, visu kosmosu (apskritimo, kryžiaus forma).

Viktorija Daniliauskaitė kartu nevengia ir nuorodų į konkretų siužetą: retsykiais šmėsteli lyg ir žmogaus figūra, atpažįsti gyvatės, dvigalvio mitologinio paukščio siluetą.

Linoraižinių serijos spalvinė gama tauriai asketiška. Dailininkė varijuoja juoda ir balta spalvomis ir pilku pustonių, prašviesėjimais. Kartais atsirandantis reljefas pajvairina linoraižinių faktūrą.

Dalis serijos atspaudų buvo eksponuoti Ketvirtosios Rygos miniatiūrų trienalėje 1993 metais; dalis – Prancūzijoje Chamalieres Pasaulinėje miniatiūrų trienalėje 1992, 1994 metais; tarptautinėje mažosios grafikos parodoje, Del Bello galerijoje Toronte, Kanadoje 1987, 1989, 1992, 1994 metais. Dailininkė neapsiriboja vien baltų simbolikos tematika, be miniatiūrų kuria ir didelio formato laktus, yra pelniusi apdovanojimų. Viktorijos Daniliauskaitės kūrinių yra įsigiję Lietuvos dailės muziejus, Valstybinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus Kaune, M. K. Čiurlionio galerija Čikagoje ir atskiri kolekcionieriai.

Viktorija Daniliauskaitė gimė 1951 metais Jakutske. 1974 metais baigė Vilniaus Dailės akademiją. Nuo 1976 metų dalyvauja grupinėse ir individualiose parodose Lietuvoje ir užsienyje. Kuria estampus, knygas. Gyvena ir dirba Vilniuje.

Kęstutis Musteikis
„Didelė svajonė skristi“, 1993
Molis/oksidai, 13" h x 5" x 3"Kęstutis Musteikis
„Pirmoji šakutė“, 1993
Molis/oksidai, 14" h x 7" x 3"

Kęstutis Musteikis

RIMAS VISGIRDA

Iš pirmo žvilgsnio Kęstutis Musteikis darbai atskleidžia paprasto žmogaus paviršių ir gelmę – intymūs neglazūruoto žemės spalvų kūrinių. Patyrinęs atidžiau, kiekvienas kūrinyje kalba apie skirtingus išgyvenimus. Pirmieji išpūdžiai kinta gama: nuo „formalių“ – stebint „Torsą“, „susimastymo“ – žūrint „Narvą“, iki „Pirmosios šakutės“, „sardoniskų“. Tačiau kiekvienam kūriniui mažą paprastą paaiškinimą, jis gali būti suvokiamas keliais lygmenimis.

Visi darbai išryškina nuostabiai turtingus ir sodrius paviršius su nepriekaištinga atida smulkmenoms. Neglazūruotos sudėtingos keraminės formos, apdirbtos oksidais ir dažais, demonstruoja paviršių sandaros ypatybes ir sukuria regimą šiltą įspūdį. Objektai gerai sujungti, tačiau neaiškių formų. Daugelis kū-

rinių, atvirų interpretacijai, yra žmogaus figūros ir negyvo objekto arba žmogaus figūros ir gyvulio siurrealistinis derinys. Kai kurie kūrinių turi aliuzijų į lietuvių liaudies meną ir kūrybą, bet ne taip tiesiogiai, kad tai atimtų jų buvimą dabartyje.

Parodą galima būtų palyginti su vieno autoriaus apsakymų knyga. Nors kiekvienas apsakymas turi pagrindinę temą ir yra savarankiškas, kartu jis būna ir pasikartojančių knygoje dalykų bei elementų dalis. Taip atsitinka ir su šios parodos kūrinių – kiekvienas iš jų turi ypatingą pasakojimą ir iškrovą, bet yra jungiamas su kitais tų pačių motyvų (susimastymo, savistabos, ramybės, išminties, sardonistinio, atvirumo, žmogiškumo).

Kęstutis Musteikis gimė 1956 metais Vilniuje. 1980 metais jis baigė Vilniaus meno akademiją, kur studijavo skulptūrą. Jis yra dalyvavęs daugelyje skulptūros simpoziumų ir surengęs perso-

nalinių bei grupinių parodų Rytu ir Vakarų Europoje. Pirmą kartą į JAV Kęstutis Musteikis atvyko per menininkų pasikeitimą tarp Lakeside Studios (Lakeside, Michigan) ir Sovietų Sąjungos dailininkų sąjungos. Pažintų, užmegztų per Lakeside Studios, deka Kęstutis Musteikis buvo 1993 metais mėnesiui pakviestas viešėti Illinois Wesleyan University (Bloomington, Illinois). Tos viešnagės rezultatas – šios parodos kūrinių.

(Iš anglų kalbos vertė Giedra Subačienė.)

• Paroda „Slaptas menas“ (Smuggled Art) bus atidaryta kovo 8 dieną, penktadienį, 7 v.v. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje. Parodoje bus rodomi iki 1989 metų slaptai apibūdinti neoficialios lietuvių kultūros kūrinių, dabar esantys privačiose kolekcijose. Taip pat bus galima pamatyti ir pristinti knygas ir žurnalus, slaptus vežtus į Lietuvą ir padėjusius žmonėms nusigulti. Daugiau informaciją galima gauti kreipiantis į Dainą Lapkų, 312-582-6500.

Algis Kemežys

Algio Kemežio „Holy Cow“ (Šventas karvė) – Holy Cow! – anglų kalba tai justukas – fotografijų rinkinys iš šių dienų Indijos, jos žmonių, kultūros, religijos ir architektūros, į visa tai žiūrint iš amžiais čia vaikščiojančių šventų karvių perspektyvos, yra didžiulis, kruopštus darbas, atliktas iš meilės. Iš meilės Indijai, iš meilės karvei (gyvybės nešėjai, Hindu „gau-mata“), iš meilės tam, kas neįprasta ir, svarbiausia, iš meilės fotografijos menui.

Gimęs 1958 metais Kanadoje, Windsor mieste, Kemežys užaugo Maine valstijoje (JAV) nuolat su foto aparatu rankose. Jam buvo tik 19 metų, kai pirmą kartą keliavo po pasaulį, įskaitant ir Indiją, darydamas nuostabias fotografijas, atspindinčias kitų šalių gyvenimo būdą, o būdamas 22 metų jaunuolis, jau dirbo kartu su fotografijos meno meistre Benice Abbott, padėdamas jai ryškinti nuotraukas ir kataloguoti ištisą viso jos gyvenimo kūrybą, visiškai paskesdamas juodai-baltame dokumentiniame menišku atvaizdu pasaulį.

1993 metais Kemežys, dabar jau profesionalus fotografas ir turintis rimtų pasiekimų tiek žurnalistikos, tiek meniškos fotografijos srityje, vėl nuvyko į Indiją. Ir vieną dieną, įdomus ant kupranugario Rajasthan'e, jis pamatė neįtikėtiną, bet Indijoje labai įprastą vaizdą. Keturiu asmenų šeima su meile atsideda plovy upelyje savo karvę.

Čia ir prasidėjo „Holy Cow“ (Šventosios karvės) istorija. Nuostabiasias, labiausiai mums neįprastas ir prozausias Indijos bruozas yra karvė. Gyvulys, kuris daugumoje šalių yra paskirtas ganyklai ir skerdyklai, Indijoje laisvai vaikšto po gatves ir nuostaliais keliais išsivys bandomis niekieno netrukdomos ir nekreipdamos į nieką dėmesio. Indijoje karvė viešpatuoja. Šventas, visur sutinkamas, naudingas, teikiantis ne tik maistą (pieną, jogurtą ir sviestą) – pagrindinius vietinius produktus vegetarinei

Hindu dietai), bet taip pat ir kūrą (būtent sudžiūvęs karvių mėšlas dega eilinio indo namų židinyje) ir darbo jėgą (jaučiais aparia laukus ir kinko juos į vežimus).

Tai puikus rinkinys, paruoštas apžiūrai iš arti. Fotogeniškas, inoringas, lakios vaizduotės, prasmingas. Kokia patogi pozicija pačios Indijos dokumentiniam pavaizdavimui, ir dar niekas nėra to išmėgęs. Daugelis žymių fotografų darė nuotraukas Indijoje. Sunaudoję mylių mylias filmo juostų. Bet tas švelniai šeimyniškas karvės rūpestingas priežiūros vaizdas neišvengiamai atvedė Kemežį prie to, ko visi kiti nepastebėjo: prie užduoties nukreipti objektyvą specifiskai į karvę ir per tai prieiti prie tam tikro gilesnio Indijos supratimo.

Kemežys lankėsi Indijoje dar du kartus, nukeliaudamas iš viso 10,000 mylių ir padarydamas tūkstančius fotografijų. Jis užfiksavo epizodus šventovėse ir namuose, ant traukinių platformų ir eismo salelėse. Jie kartais juo-

kingi, kartais pikantiški, bet visomet atskleidžiantys visa, kas gražu, ir visa, kas įkvepia pagarbą baimėje toje šalyje, kur bilijonas žmonių gyvena visiškai harmonijoje su bilijonu ar panašiu skaičiumi galvijų.

„Holy Cow“ paroda, kurios istorija prasidėjo New York'o O. K. Harris galerijoje (1995 metų rugsėjis-spalis), bus parodyta Bombay's National Centre for the Performing Arts 1997 metais, prieš tai sustojant Toronte ir Londone. Šiuo metu Kemežys planuoja toliau tyrinėti tą neišsiamą temą, vėl ir vėl keliaudamas į Indiją daryti meniškų nuotraukų ir galų gale išleisti fotografijų rinkinį knygos pavidalu.

Kaip fotožurnalistas Kemežys turi dešimties metų aukšto lygio darbuotojo patirtį Toronto *Now* žurnale, kuris yra svarbiausias šio didmiesčio meno ir pramogų savaitinis žurnalas. Jo užduotys žurnalo *Now* darbe įvairuoja nuo vietinių einamųjų įvykių iki kombinuotų fotografijų, iliustruojančių pasaulinius įvykius, arba daugybės įžymių asmenybių, kurios tiek pat įvairios, kaip ir pats „show“ biznis.

Nelengvame kelyje į meninės fotografijos aukštumas, Kemežys yra sukūręs gausų rinkinį aukštos kokybės darbų, kurių turinys yra tiek pat įvairus, kiek neribota yra jų autorius energija. Ankstyvesnieji grynai dokumentinio pobūdžio darbai (Montrealio, Meksikos ir Maroko portretai) užleido vietą siurrealistiniams miglotų atvaizdų rinkiniui (Gatvės paslaptys, 1983), kuris buvo eksponuojamas tarptautiniu mastu, įskaitant Montrealio „Galerie Photographie“ (kur Kemežys nuolat entuziastingą recenziją, išspausdintą žurnale *Popular Photography*).

Plačios apimties projektas „Graven Images“ (Skulptūriniai atvaizdai), siekiantis įamžinti gražius, unikalius kapinių skulptūrinius paminklus, buvo eksponuojamas Brooklyn'o muziejuje Museum of the Borough of Brooklyn, 1985; O. K. Harris, New York 1000; IDEE Gallery, Toronto, 1987, išspausdintas (Vilniaus Meno žurnale; *Showhegan Morning Sentinel*) ir visai seniai parodytas per televiziją CBC Arts & Entertainment programoje: 15 minučių

Algis Kemežys
Iš fotografijų serijos „Holy Cow“Žmogaus geriausi draugai Indijoje
Agra, Indija

Algis Kemežys

Mėnulio virš Jodhpur, Rajasthan
Iš fotografijų serijos „Holy Cow“

(Iš anglų kalbos vertė Dr. Genovaitė Bijūnienė.)